

SVENSKT NÄRINGS LIV

Klimat- och näringslivsdepartementet,
Naturmiljöenheten

Vår referens/dnr:
2023-110

Åsa Wisén

Er referens/dnr:
KN2023/03652

2023-11-03

Remissvar

Svenskt Näringslivs remissvar av EU-kommissionens förslag till direktiv om övervakning av markhälsa och resiliens

Svenskt Näringsliv tackar för möjligheten att yttra sig över rubricerad remiss och vill med anledning därav anföra följande.

Svenskt Näringsliv företräder drygt 60 000 små, medelstora och stora företag. Dessa är organiserade i 49 bransch- och arbetsgivarförbund. Förbunden utgör föreningen Svenskt Näringslivs medlemmar. Svenskt Näringslivs ställningstagande har utarbetats efter samråd med berörda medlemsorganisationer inom Svenskt Näringsliv.

Svenskt Näringsliv hänvisar till medlemsorganisationernas remissyttrande för mer detaljerade kommentarer.

Sammanfattning

Den 5 juli 2023 presenterade EU-kommissionen ett förslag till direktiv om övervakning av markhälsa och resiliens som Svenskt Näringsliv har analyserat tillsammans med sina medlemsorganisationer.

Svenskt Näringsliv anser att det är viktigt att stärka markhälsan inom unionen. Det finns behov av åtgärder för att trygga långsiktig livsmedelsproduktion, öka förutsättningen för biologisk mångfald samt klimatanpassning. Svenskt Näringsliv förespråkar likvärdiga konkurrensvillkor och är positiv till att förslaget fokuserar på en enhetlig och god markhälsa inom unionen. Det är viktigt att alla medlemsländer arbetar för att stärka markhälsan. Samtidigt som det är viktigt att länder som redan har en omfattande lagstiftning och register över förorenande områden inte missgynnas, och att stora kostnader inte uppstår för övervakning och rapportering. Medlemsstaterna måste själva prioritera hur mätning, utvärdering och åtgärder är relevanta och det sker på ett kostnadseffektivt sätt. Inom detta bör övervakning ske inom befintliga system. Dessutom måste äganderätten respekteras.

Svenskt Näringsliv Confederation of Swedish Enterprise

Postadress/Address: SE-114 82 Stockholm Besök/Visitors: Storgatan 19 Telefon/Phone: +46 (0)8 553 430 00
svensknaringsliv.se Org. Nr: 802000-1858

Svenskt Näringsliv anser att det är viktigt att regeringen är aktiv genom hela EU-processen då det är tydligt i förslaget att en utvärdering kommer att göras av EU-kommissionen efter sex år från ikraftträdandet av direktivet, för att bedöma medlemsstaters framsteg att nå direktivets mål. Det kan sannolikt innebära skarpare krav och åtgärder efter sex år. Därför är Svenskt Näringsliv måna om att direktivet utformas så bra som möjligt från början och med en kontext som passar Sverige.

Svenskt Näringsliv vill framföra följande synpunkter, vilka beskrivs mer utförligt nedan.

- Risk för en icke-försämringsprincip då ett ouppfyllt kriterium leder till att marken klassas som dålig
- Bevara subsidiaritetsprincipen och begränsa användningen av delegerade akter
- Samhällsbyggandet riskerar äventyras om inte avgränsningar sker
- Hänsyn måste tas till naturligt höga bakgrundshalter
- Århuskonventionen är tillräcklig gällande miljöorganisationers talerätt
- Otydlighet gällande sanktioner mot fysisk och juridisk person
- Respektera markanvändningens alla hållbarhetsaspekter och större fokus bör finnas på kunskapshöjning om markhälsa

Risk för en icke-försämringsprincip då endast ett ouppfyllt kriterium leder till att marken klassas som dålig

Svenskt Näringsliv är mycket oroade över föreslagen artikel 9.2, där det föreslås att marken har dålig markhälsa om minst ett av kriterierna i första stycket av artikeln inte är uppfyllt. Detta riskerar att leda till en icke-försämringsprincip likt den som finns i vattendirektivet och som har stor negativ påverkan på svensk tillståndsprövning. Principen att bedömningen endast baseras på ett avvikande mätvärde, vilket används i allt fler EU-lagstiftningar, riskerar att leda till att stora markområden klassas som ohälsosamma även fast de i praktiken inte är det. Det kan i sin tur leda till felaktiga sanktioner och prioriteringar i insatser. Problemet kan delvis undvikas om den slutliga hälsobedömningen görs av ansvarig nationell myndighet, där fler faktorer än ett avvikande mätvärde kan beaktas.

Bevara subsidiaritetsprincipen och begränsa användningen av delegerade akter

Det är nödvändigt att bevara subsidiaritetsprincipen då Svenskt Näringsliv anser att detta direktivförslag inte har skrivits i en kontext som passar Sverige, fokus är på att bevara och stärka andelen jordbruksmark inom unionen trots att förslaget hänvisar till alla jordar. Det svenska marktäcket består till cirka 70 procent av podsol, vilket är en surare jord där oftast tall, gran, lingon och blåbär växer. För att kunna odla på denna jord behövs det tillföras mycket näring och organiskt material. Det innebär att Sveriges mark är till största delen inte gjord för odling. Enligt Statistiska centralbyrån är enbart 7 procent av Sveriges yta jordbruksmark. Det gör att förslaget inte har skrivits i en kontext som passar Sverige då vår markyta till stor del inte är jordbruksmark.

Utöver detta är det viktigt att inte tillåta att Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter, som exempelvis principerna för hållbar markanvändning. Svenskt Näringsliv anser att förändringar måste göras enligt den ordinarie lagstiftningsprocessen i EU.

Samhällsbyggandet riskerar äventyras om inte avgränsning i direktiv sker

Svenskt Näringsliv bedömer att artikel 11, om metoder för begränsning av markexploatering, genom sin brist på avgränsning kan få mycket negativa konsekvenser för Sveriges samhällsbyggande, speciellt i tillväxtregioner där vi idag ser en fossilfri nyindustrialisering. Svenskt Näringsliv anser att artikeln bör strykas eller alternativt kraftigt avgränsas då även små eller tillfälliga ingrepp innefattas. I sin nuvarande utformning riskerar artikeln att få en negativ påverkan på nationell råvarutillgång, materialförsörjning och möjligheten att elektrifiera samhället. För att klara klimatomställningen och Sveriges åtaganden i bland annat Parisavtalet behöver det byggas till exempel nya industrier, energiproduktion samt bostäder, vilket innebär exploatering av mark. Artikel 11 riskerar därmed att försvåra, fördyra och försena den gröna omställningen. Det är härvid viktigt att ta hänsyn till att Sverige inte har samma befolkningstäthet som andra länder i EU och att balansen mellan tillväxt och god markhälsa upprätthålls. Den bebyggda och anlagda marken utgör inte mer än 3 procent av Sveriges totala landyta. Enligt föreslagen artikel ska förlusten av markens kapacitet att tillhandahålla ekosystemtjänster ”i största möjliga utsträckning kompenseras”. Svenskt Näringsliv är oroad över att detta kan leda till kostnader som inte är proportionerliga samt ifrågasätter varför inte restaurering finns med som ett alternativ. Svenskt Näringsliv vill även förtydliga att markexploatering inte nödvändigtvis behöver vara konstant, utan att det kan ske under en begränsad tid och sedan kan marken restaureras, detta gäller bland annat för grus- och bergtäkter. I och med detta anser Svenskt Näringsliv att artikel 11 bör utgå.

Hänsyn måste tas till naturligt höga bakgrundshalter

Det är viktigt att förslaget respekterar att marker inom unionen och inom ett lands gränser varierar stort. Därför måste referensvärden rymma den naturliga variation som finns inom EU. Det innebär att en hälsobedömning behöver utgå från en helhetsbedömning från behörig nationell myndighet. I delar av Sverige påverkar berggrunden, eftersom det finns urberg i dagen till följd av inlandsisen, markens innehåll och ger naturligt höga bakgrundshalter, av exempelvis metaller, utan att det nödvändigtvis innebär en bristande markhälsa. Detta innebär också att Sverige har en naturlig variation inom flera mark- och miljöparametrar genom hela landet och även inom län- och regiongränser. Det gör att Svenskt Näringsliv ställer sig frågande till möjligheten till att utforma markdistrikt, nödvändigheten av dem och att eventuellt utforma dem på liknande sätt som Sveriges Vattenförvaltning.

Århuskonventionen är tillräcklig gällande miljöorganisationers talerätt

Enligt artikel 22 (2) får organisationer som företräder miljöskyddsintressen utvidgad talerätt utan att hänsyn tas till hur stor organisationen är eller hur många som representeras.

Svenskt Näringsliv anser att Århuskonventionen hanterar talerätt för miljöorganisationer och det finns därför inte särskilda skäl för att i detta förslag vidga miljöorganisationers talerätt ytterligare. Med dessa resonemang anser Svenskt Näringsliv att artikel 22 bör utgå från förslaget.

Otydlighet gällande sanktioner mot fysisk och juridisk person

Medlemsländerna ska enligt artikel 23 införa regler om sanktioner riktade mot fysiska och juridiska personer för överträdelser av förslaget till direktiv. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande och ska för juridiska personer beräknas i förhållande till omsättningen och för fysiska personer i förhållande till inkomst.

Förslaget om att införa sanktioner framstår som otydligt eftersom förslaget till direktiv, ur Svenskt Näringslivs bedömning, inte innehåller bestämmelser som riktar sig mot fysiska eller juridiska personer. Svenskt Näringsliv anser därför att artikel 23 bör utgå från förslaget.

Respektera markanvändningens alla hållbarhetsaspekter och större fokus bör finnas på kunskapshöjning om markhälsa

Principerna för hållbar markanvändning bör ses över så att de är i linje med alla dimensioner av hållbarhet samt olika politiska målsättningar. Där avvägningar mellan dem i första hand bör göras av medlemsstaterna. Principerna bör också i första hand utgöra exempel för när medlemsstaterna själva väljer relevanta principer för lokala förhållanden och olika typer av markanvändning utifrån nationella avvägningar.

Svenskt Näringsliv anser att medlemsstaternas urval av principer bör baseras på befintliga och tillkommande kunskap om var och hur markhälsan behöver förbättras, för att på ett mer effektivt sätt sätta in riktade åtgärder där de har störst effekt.

Svenskt Näringsliv anser dessutom att förslaget bör ha större fokus på hur medvetenheten och kunskapen ska höjas om markhälsa inom union, exempelvis med hjälp av riktade insatser till särskilt berörda grupper.

Stockholm 03-11-2023

Karin Nilsson
Expert Miljöpolicies, Svenskt Näringsliv